

Ərköyün uşaqlarla bədbəxt gələcəyə...

Təəssüf ki, böyütdüyümüz uşaqların tərbiyəsinə heç də hamımız eyni düşüncə prizmasından baxmırıq. Aramızda buna daha çox diqqət edənlər də, uşağın nazı ilə oynayanlar da, onunla həddindən artıq qaba davrananlar da var. Birinci ni çıxmaq şərti digər iki yanaşma səhvdir və uşaqların gələcək həyatına mənfi təsir edən amillərdir. O amillər ki, bu gün verdiyimiz tərbiyənin sabah ağrısını çəkən də özümüz olacağıq. Belə isə nə üçün bunu bu gündən fikirləşmirik? Nə üçün uşaq tərbiyəsində bəzən bilə-bilə, bəzən də bilməyərək, lakin öyrənmək də istəmədən səhvə yol veririk? Söhbətimizi bu mövzu ilə davam etdirək ki, bəlkə bəzi valideynlər gec olmadığını anlayıb, uşaqlarının gələcək bədbəxtliyinin qarşısını bu gündən ala bilsinlər...

Ev, ailə, uşaq...

Təbii ki, evlərimiz kimi, ailələrimiz də bir-birindən çox fərqlənir. Kimi kirayədə yaşayır, illərdir ki, bir ev almaq üçün cəhd edir, lakin hələ də bunu reallaşdırı bilmir. Kimi ortabab bir evdə ömür sürür, kimi isə 2-3 mərtəbəli gözəl həyətlili evdə yaşayır. Kiminin evində ot çəkməyə bir masını yoxdur, evin xanımı hələ də paltarları əlində yuyur, bir televizoru yoxdur ki, uzun gün ərzində onunla başını qatsın, digər bir xanım isə bütün günü televizorun qarşısındadır, bütün işlərini qulluqçılar görür. Ətçəkən, paltaryuyan maşınının hansı markaya məxsus olduğundan xəbəri yoxdur. Bunlar kimi bir-biri ilə kəskin ziddiyyətdə olan onlarla misal çəkmək olar.

Lakin ailələrdə dünyaya göz açan uşaqların hər biri yaşadığı evlərdən, valideynlərinin fərqli vəziyyətindən asılı olmayaraq eynidir: məsum, körpə, təmiz və pak. Onlar Allah-təala tərəfindən bizə bəli, bu formada bəxş olunurlar. Uşaqların ailəmizə gəldiyi gündən etibarən tərbiyəsi, yetişdirilməsi, ona aşılanaqlar isə sifət valideynlərlə bağlıdır. Bu məsum körpələrin gələcək xoşbəxtliyinin də, bədbəxtliyinin də açarı valideynlərin əlindədir. Həmin gündən ata-ana tək valideyn-nə-uşaq sahibinə deyil, həm də qoruyucuya, tərbiyə edənə, yetişdirənə çevrilirlər. Elə mövzumuz da budur. Bəs hər valideyn bunları bacara bilirmi? Övladını gələcək üçün mü-kəmməl yetişdirə, tərbiyə edə bilirmi? Yoxsa evlər, həyatlar, yaşayışlar kimi, uşaqlar da fərqli böyüyür?..

Ərköyünlüyün acı nəticəsi

Bəli, evlər, ailələr, həyatlar, yaşayışlar kimi, uşaqlarımız da fərqli böyüyür. Yeni bunu hər birimiz yaxşı görür və bilir. Uşaqların ərköyün böyüdülməsi isə heç də ailənin varlı, kasıb olmasından irəli gəlmir. Təminatlı ailələr var ki, orada uşağa verilən tərbiyə çox mükəmməl şəkildə olur. Məsələn, illər öncə yaşadığım rayonda birinci katib vardı. Onun övladları ərköyünlükdən kənar uşaqlar idi. Biri bacımın, biri isə mənim sinif yoldaşım idi. Onlar o qədər mehraban, sadə uşaqlar idilər ki... O vaxt uşaq idik. Bütün bunları çox da yaxşı anlamırdıq. Bu günün prizmasından onların bizimlə birgə məktəbə getməsinə, oynamasına, söhbətlərini xatırlayanda həqiqətən onların ərköyünlüyü, özlərini bizdən fərqli hesab etmələri ilə bağlı heç nə yada düşmür. Lakin valideynləri vəzifədə olan digər uşaqlar da məktəbimizdə təhsil alırdı. Onlar demək olar ki, sinif yoldaşları ilə danışmırdı. Geyimləri, çantaları ilə fərqlənirdilər. Onları həm də məktəbə maşın aparıb gətirirdi. Bax bu bir-birindən fərqli iki misal- həm də hər ikisinin imkanlı ailələrə məxsus olması iki ailənin övladlarının özlərini necə aparması ilə ümumilikdə ailələrin verdiyi tərbiyəni nümayiş etdirirdi.

Uşaqlar kiçik yaşlarından düzgün tərbiyə edilməlidir. Onlara hər istəyinin yerinə yetirilməsinin mümkün olmadığı et-rafı izah edilməlidir. Valideynlər var ki, uşaq nə istədisə, tə-

cili şəkildə onu həyata keçirməyə başlayır. Bu isə uşaqda alışqanlıq yaradır. O, düşünür ki, nə istəsəm, o da olacaq. Bu günlərdə marketdə ata-ana və yanlarındakı 3-4 yaşlı oğ- lan uşağının timsalında xoşagəlməz bir mənzərə ilə qarşı- laşdım. Uşağın qucağı dolu idi. Baxdım ki, əlinə keçəni gö- türür. Onun bu hərəkəti isə valideynlərinə sanki ləzzət edir- di. Elə bil uşaqları ilə qürur duyur, ona daha da yaxşı imkan yaradırdılar ki, nə istəyirsə, götürsün. Onlara sonadək bax- mağı, nəticəni gözləməyi qərara aldım. Seyr etdikcə də ya- xınlarda bir ana və qızla bağlı mənzərə də xəyalımda canlan- dı. Qızciğaz anasından gəlincik istəmişdi. İcədən, amma sa- kitcə ağladığını da görmüşdüm. Lakin anası onu o qədər as- tadan, qəlbinə toxunmadan başa salırdı ki... "Qızım, bu dəfə yox, növbəti gəlişimizdə alacağam. Axı sənə evdə demişdim ki, bu dəfə başqa şeylər almaq üçün gedirik. Sən yadımdan çıxardınmı evdəki söhbətimizi?" Uşaq anasını dinləyir, gə- lincik istəyini də dəf edə bilmirdi. Odur ki, birdən anasının ayaqlarını qucaqlayıb necə hiçqırdısa, mənim kənarda üre- yim parça-parça oldu. Lakin tərbiyənin bu forması da üre- yimcə oldu. Yaxınlaşıb gənc anaya, "sənə hala olsun",- de- dim.

Marketdəki budəfəki ata-ana isə baxdım ki, uşağın götür- düklerini qoynundan əsla çıxarıb arabaya qoya bilmir. Uşa- ğın götürdükleri qucağındaca kassaya yaxınlaşdılar. Orada isə zor-bəla ilə onları uşaqdan qoparıb pulunu ödəyib yeni- dən qucağına doldurdular.

Budur, gözlərim qarşısındakı hər iki hadisə "dil açib" uşaqlara verilən tərbiyədən danışır. Ərköyün və ərköyünlük- dən uzaq uşaqlardan söhbət açır. Bu gündən onların gələcə- yini gözlər önünə gətirir.

Onu da vurğulamaq yerinə düşər ki, bütün etdiyi hərəkətlərə, söydüyü söylüşlərə görə valideynləri, nə-nə-babaları tər- rəfindən alışıqlanan uşaqlar minlərlədir. Əmilər-dayılar var ki, uşaqlara söylüş öyrədir, sonra da onu danışdırıb gülürlər. Nə- nə-babalar var ki, uşağı başına çıxarır. Uşaqsız evə qonaq gələndə də nə-nə-babanın çiyindən, başından enmir, onlar- sa bundan qürur duyurlar. Uşaq var ki, nə isə istəyəndə aya- ğını yerə çırpır, bir xeyli ağlayır, lakin sonda öz dediyi olur. Artıq ikinci-üçüncü dəfə sözsüz ki, yenə də uşağın dediyi olur, çünki artıq tərbiyənin təməli səhv qoyulmuşdur. Lakin uşaqlar da var ki, ailəsinin imkanlı olmasına baxmayaraq düzgün tərbiyə edilir. Ona hədiyyələr hər gün yox, ad günün- də, bayramlarda alınır. İstədiyi hər şey də alınır. Ona mə- dənə şəkildə başa salınır ki, bu, sən istədiyin kimi deyil, bu cür olmalıdır. Lakin kasıb ailələr də var ki, uşağın istəklərini qonşudan-qohumdan borc pul almaqla həyata keçirir. Belə- liklə, həm öz ailə büdcəsinə, həm də övladının gələcəyinə zərbə vurmuş olur. Valideynlər də var ki, uşaqla ümumiyyət- lə, qaba davranırlar ki, bu da qətiyyətlə düzgün deyil. Bütün bunların fonunda belə qənaətə gəlmək olar ki, uşağın ərkö- yün yetişdirilməsi heç də varlı-kasıb olmaqla deyil, düşüncə, tərəkəkkür məsələsi ilə tənzimlənir.

Bu gün güldürənlər sabah ağladacaq

Düşüncə və tərəkəkkürümüzün bəhrəsi olan tərbiyə meto- dunu tətbiq etməklə övladlarımızı bəzən doğru yetişdirmirik. Bu gün onların ərköyünlüyünə, şıltaqlığına gülürük, başımıza çıxarıyıq. 2-3 yaşlı uşaq bizim seçdiyimiz paltar geyinmir, ayağını yerə çırpır ki, mən öz istədiyimi geyinəcəm. Kiçik- yaşlı uşaq bişirdiyimiz yeməyi yemir, ayağını yerə çırpıb öz istədiyini tələb edir. Oyunaqları ilə aqressiv davranır, bizə anlama bilmirik ki, bu aqressivlik sabah onda başqa cür təza- hür edəcək.

Uşağımız dərs oxumaq istəmir, biz də videosunu çəkib, sosial şəbəkələrdə paylaşırıq, gülüş toplayırıq. Bu gün az- yaşı övladımıza ərə getməklə bağlı nələrsə öyrədib, sonra da videosunu çəkib paylaşırıq. Camaatı özümüzə güldürü- rük. Fəxr edirik, qürur duyuruq ki, bizim övladımız hamını güldürür.

Yeməməsi, yatmaması, istəklərini, ayağını yerə döymə- sini, başlarda, çiyinlərdə gəzməsinə, marketdə başımıza aç- dığı oyunları, xoşuna gəlməyən hədiyyəni gözlərimiz qarşı- sında parçalamasını, istəmədiyi yeməyi boşqab ilə birlikdə yerə çırpmasını qonşulara, qohumlara fəxrə, qürurla danışırıq, hansı ki, bunlar çox utandırıcıdır. Bunlar uşağımızın de- yil, bizim nə olduğumuzu göstərən amillərdir. Hələlik o, uşaqdır. Onunla bağlı nə görünürsə, deməli, o, bizik. Bizim səviyyəmiz, bizim düşüncəmiz, bizim tərbiyəmizdir. Sabah isə bizim olanlar övladımıza məxsus olacaq. Artıq sabah büt- tün bunlar bizi güldürməyəcək. Ərköyünlüyün, özbaşınalığın, şıltaqlığın nəticəsi olaraq uşağımız müftəxor, özünü bəyə- nən, yekəxana, qədərbilməz olacaq. Bu kimi xüsusiyyətlər

isə bizə göz yaşından savayı heç nə verməyəcək. Böyüdükcə övladımızın qayğıları da böyüyəcək, istəkləri də artıq ki- çikölcülü qalmayacaq. Bunları qarşılaya biləcəyikmi? Yenə də onun hərəkətləri bizi güldürə biləcəkmiz? Bu gün ərköyün etdiyimiz uşaqlar sabah məktəbdə müəllimin də başına çıx- maq istəyəcək, sinif yoldaşları ilə kobud davranacaq. Axı hə- mişə onun istədiyi olub, bağçada da, məktəbdə də, uşaqlar arasında da istəyəcək ki, onun dediyi olsun, səhv-düz, fərqi yoxdur. Bu gün istəkləri anında yerinə yetirilən uşaq bunun məktəbdə də belə olacağını istəyəcək. Lakin orada bu, belə olmayacaq axı. Bugünkü istəklər sabah öz yerini daha baha- lı geyimlərə, gəzməklərə, yeməklərə, əyləncələrə verəcək. Bu isə bəzən imkan xaricində olacaq, bəzənsə özünəməx- sus problemlər yaradacaq. Belə olanda üzümüz güləcəkmiz? Ərköyün böyütdüyümüz uşaq sabah cəmiyyətdə özünü apa- ra bilməyəcək. Dalaşacaq, kobudluq edəcək, qaba davran- caq, nəticədə söyüləcək, döyüləcək, həbs olunacaq. Bütün bunlar necə, bizi güldürəcək, yoxsa ağladacaq. Belə isə bunlar haqqında bu gün düşünmək lazımdır. Sabah gec olar.

Mətanət Məmmədova